

DİLİN AYNASINDA DİVANÜ LÜGATİ-T TÜRK

Dil, bir toplumun tarihini, kültürünü ve değerlerini yansıtan en önemli unsurlardan biridir. Türkçe, bu bağlamda büyük bir zenginliğe sahip bir dildir. Tarih boyunca birçok farklı toplum ve kültürle etkileşime giren Türkçe, bu etkileşimler sonucunda birçok farklı kelime ve deyim bünyesine katmıştır. Bu zenginlik, Türk dilinin ve dolayısıyla Türk kültürünün çeşitliliğini ve derinliğini gösterir. Bu derinliğin ve zenginliğin en önemli kanıtlarından biri de 11. yüzyılda Kaşgarlı Mahmud tarafından yazılan ve Türk dili üzerine yazılmış ilk sözlük olan Divanü Lügati't-Türk'tür.

Divanü Lügati't-Türk, Türk dilinin kapsamlı bir sözlüğü olmanın ötesinde, Türk kültürünün ve tarihinin önemli bir kaynağıdır. Türkçe kelimelerin tanımlarını içermesiyle bilinir. Ancak, Türk kültürünün aynası niteliğindeki bu eserin Türk dilinin evrimine ve kültürel aktarımına büyük katkılarda bulunduğunu anlamak önemlidir. Toplumsal birlikteliğimizi sürdürmede ve kültürümüzü gelecek nesillere aktarmada değeri büyüktür. Divanü Lügati't-Türk'te Türkçe kelimelerin tanımlarının ötesinde, Türk kültürünün derinliklerine dair ipuçları da barındırmaktadır. Eserin içerisinde bulunan atasözleri, deyimler ve öğütler sadece dilin evrimine katkı sağlamakla kalmamış, aynı zamanda Türk toplumunun yaşayış biçimine, ahlaki değerlerine ve dünya görüşüne ışık tutmuştur. Bunlar bizi biz yapan temel unsurlardır ve Divanü Lügati-t Türk bu unsurların bugüne ulaşmasında ve bizim geçmişimizi anlamamızda önemli bir yere sahiptir.

Dilin, kültürel mirasın bir taşıyıcısı olduğu gerçeği Divanü Lügati't-Türk'te somut bir şekilde karşımıza çıkar. Dilin taşıdığı bu miras, geçmişini günümüze taşımanın ötesinde, gelecek nesillere de bir rehberlik sunar. Divanü Lügati't-Türk sayesinde, dilimizin geçmişiyle bağlantı kurarak kültürel kimliğimizi güçlendirebilir ve bu zengin mirası geleceğe aktarabiliriz.

Divanü Lügati't-Türk'ten elde ettiğimiz bu kültürel miras, dilimizin sadece bir iletişim aracı olmanın ötesinde, Türk toplumunun birliğini, bağımsızlığını ve kültürel zenginliğini simgeler. Dilin, kültürel zenginlikler içindeki rolü sadece kelimelerin ötesindedir; adeta bir ayna gibidir. Dil, kültürümüzü yansıtan bir aynadır. Dilin bu ayna gibi işlevi, geçmişten günümüze taşıdığı ve geleceğe aktardığı değerleri ve kimliği yansıtır. Bu dil aynası, kültürel geçmişin portalı gibi işlev görür; dil sayesinde geçmişimizle bağlantı kurarız, değerlerimizi, kimliğimizi görme fırsatı buluruz. Günümüzün ve geleceğin yolu, geçmişimizdeki bu ışıkla aydınlanır.

Divanü Lügati't-Türk'te Alp Er Tunga'nın sayılıp sevilen bir figür olduğu bilgisinden yola çıkarak günümüze yansıyan kısımda, Atatürk'ün benzer bir sevgi ve saygıyla anıldığını gözler önüne sereriz. Bu bağlamda dil, geçmişten bugüne taşıdığı değerler ve toplumsal sevgi/bağlılık, geleceğe de yansır. Geçmişteki değerleri dil aracılığıyla günümüze taşır, böylece kültürel kimliğimizi korur ve geleceğe aktarırız. Dolayısıyla, ayna gibi dil de kültürel kimliğimizin ve değerlerimizin yansıtıcısıdır. Geçmişini görmek, bugünü anlamak ve geleceği şekillendirmek için dilin sağladığı bu ışıkla içsel bir bağ kurarız. Kültürümüzü anlamak ve değerlerimizi sürdürmek

için dilin sağladığı geçmiş-gelecek köprüsü bizlere rehberlik eder.

Türk toplumunda dil birlikteliği ve bağımsızlığı sembolize eder. Dilimiz aracılığıyla Divanü Lügati't-Türk'ten bu yana, halkın yaşam tarzını, zaman içinde değişmiş sözcükleri, gelenek ve değerleri gösteren birçok eser ortaya çıkmıştır. Yani sadece günlük iletişimleri sağlamakla kalmamış, aynı zamanda destanlar, masallar, şarkılar ve halk hikayeleriyle de kültür nesilden nesile aktarılmıştır. Bu da dilin kültürel bir miras olduğunu gösterir.

11.yüzyıldan günümüze gidecek mirası buraya getiren de dil, aynı şekilde devam ettirecek en önemli temel unsur da dildir. Eğer dilimiz olmasa, bu tür önemli eserler, destanlar, masallar, şarkılar olmazdı. Çünkü dil; insanların duygularını, düşüncelerini ve geleneklerini paylaşma aracıdır. Dilimiz olmasa, paylaşmanın mümkün olamayacağı gibi, aktarabileceğimiz bir miras da kalmayacağına ispatıdır.

Divanü Lügati't-Türk'ten bu yana dilimiz, atasözleri, deyimler ve öğütlerle zenginleşmiştir. 11. yüzyıldan günümüze ulaşan epeyce öğüt hâlen vardır. O zamanlarda bir baba çocuğuna "Oğul, yiğitlik hırsızlıkla değil dürüstlikle kazanılır" diyip güzel ahlak aşlamaya çalışmasını ve hâlen bu tür sözlerin kullanılagelmesi, kişinin itibarının haksız yollara sapmadan, pak ve safi kazanılmasının önemini vurgular.

Bizim mirasımızda kültürel değerlerimiz, duygularımız ön plandadır: Aile, terbiye, büyüklere saygı, küçüklere sevgi, hayvan sevgisi, sorumluluk, korku, sevinç; bunlar ve bu gibi değerler 11. yüzyıldan bu yana vardır ve hâlen de olması beklenir. Bunların oluşu da dilimizin oluşuna bağlıdır. Gelecek nesillere nasıl aktarılır veya aktarılabilir mi, bu da bizim oluşturduğumuz yola bağlıdır. Bu yolda ne kadar köklü ve aydınlıksa, kimliğimizin korunumu o kadar sağlıklı olur.

Yabancı bir ülkenin dilini benimsemek, zamanla o ülkenin geleneklerini ve göreneklerini de içselleştirmek anlamına gelir. Bu durumda, kendi kültürümüzü yavaş yavaş kaybetme riskiyle karşı karşıya kalırız. İnişli çıkışlı bir yolu aydınlatan sokak lambası gibidir dil. Bazen üzerine eklenen yabancı kelimeler, engebeli yolun üstünü örten kar taneleri gibidir. Bu yolda ilerlemek zor olsa da bizi bize bağlayan şeyin yine dilimiz olduğunu ve dili korumanın bireysel sorumluluk olduğunu unutmayıp mirasımızı yaşatmalıyız. Divanü Lügati't-Türk gibi önemli bir esere sahip çıkmalıyız.